

О.М. Винниченко
Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра дизайну та основ архітектури

ДО ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ МОНУМЕНТАЛЬНОЇ КЕРАМІКИ КІНЦЯ ХХ ст. В ІНТЕР'ЄРАХ ЛЬВОВА

© Винниченко О.М., 2009

Розкрито роль монументальної кераміки кінця ХХ ст. у створенні мистецького середовища Львова. Показана необхідність її збереження в інтер'єрах Львова.

The role of monumental ceramics of end of the XX c. is exposed in creation of artistic environment of Lviv. The necessity of its saving is shown for the interiors of Lviv.

Постановка проблеми

Монументальна кераміка – це окремий вид творчості художників львівської школи кераміки, яка має свої особливості і досягнення. У кінці минулого століття було виконано багато творів для конкретних архітектурних об'єктів, частина з яких сьогодні, на жаль, втрачена.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Темі збереження кераміки у львівських інтер'єрах окремих публікацій не присвячувалось. Про монументальну кераміку Львова знаходимо чимало інформації в дослідженнях О. Голубця [1, 2], Л. Жоголь [3], Ю. Лашука, В. Щербака [4], О. Ноги [5].

Мета статті

Мета статті – показати необхідність збереження монументальної кераміки в інтер'єрах Львова.

Виклад основного матеріалу

Проблемі реставрації пам'яток культури у Львові сьогодні приділяється багато уваги. Проводяться різного рівня конференції, круглі столи, вирішуються питання відновлення повністю втрачених та частково зруйнованих об'єктів.

Поряд з цими важливими питаннями залишається мало поміченою проблема збереження творів монументального мистецтва, які створені порівняно недавно – наприкінці минулого століття. Мова йде про керамічні панно у громадських інтер'єрах нашого міста: кафе, барах, аптеках, будинках культури тощо [1, с. 95].

Усі вони були створені львівськими художниками на Львівській експериментальній кераміко-скульптурній фабриці. Особливістю цих робіт є гармонійне поєднання з інтер'єром і високо-професійне виконання у найрізноманітніших техніках кераміки з використанням усього спектра можливостей керамічних матеріалів (від теракоти, шамоту і до технічного фарфору) [2, с. 21].

Унікальність цих творів полягає у тому, що вони створили особливе львівське середовище, неповторне і справді мистецьке. Після Прибалтики Львів був найпривабливішим містом в Україні завдяки архітектурі та мистецькому оформленню інтер'єрів. Їхня тематика відповідає призначенню конкретного приміщення і засобами пластики і кольору створює особливу атмосферу аптеки, бару чи кав'ярні. Окрім того, авторами цих творів є відомі львівські керамісти, творчість яких – вагомий внесок в історію українського мистецтва ХХ століття [4, с. 150].

На зламі ХХ і ХХІ століть потужна хвиля будівництва спричинила формування нового обличчя нашого міста. Занепад промисловості, з одного боку, і поява нових організацій (банків, торгових центрів тощо), з іншого – дали поштовх до перепланування, переобладнання багатьох приміщень у центральній частині Львова. Іноді для керамічних панно чи пластів в оновленому інтер'єрі не знаходилося місця. Прикро, що в таких окремих випадках ми бачимо відремонтовані приміщення, але уже без кераміки, і місцезнаходження демонтованих творів невідоме.

До найцікавіших творів монументальної кераміки в інтер'єрах Львова можна віднести:

1. Декоративні рельєфи Р. Петрука у “Шоколадному барі” (теракота, ліплення) (просп. Шевченка, 10).
2. Панно І. Туманової–Єршової “Дорогами казок” в Обласній дитячій бібліотеці (шамот, емалі) (пл. Соборна, 1).
3. Панно Н. Федчун в аптеці № 10 (шамот, емалі) (пр. Шевченка, 28).
4. Панно Т. Драгана в кафе “Старий Львів” (шамот, емалі) (вул. Валова, 15).
5. Оформлення аптеки № 24 (вул. Коперника, 1), автори А. Каліш, Т. Янко, В. Панасюк (залишився один фрагмент) (рис. 1).

Рис. 1. Фрагмент оформлення аптеки № 24 (вул. Коперника, 1)

6. Декоративні пласти Я. Мотики у магазині “Жіноче взуття” (шамот, емалі) (пл. Міцкевича, 1).

7. Панно Т. Левківа в кафе “Вечірній Львів” (просп. Свободи, 26).

Усі ці твори втрачені. Після демонтажу їх можна було передати у музеї, віддати на кафедру кераміки Львівської академії мистецтва або повернути авторам. Цього не було зроблено.

З існуючих сьогодні зразків монументальної кераміки на особливу увагу заслуговують:

1. Панно У. Ярошевич у барі “Арарат” (вул. Вірменська, 31) (рис. 2 – 5).

2. Панно Т. Драгана “Три стихії” для їдальні в приміщенні “Львівенерго” (вул. Мушака, 56) (рис. 6).

3. Панно “Старий Львів” В. Чорного в адміністративному приміщенні Львівського історико-архітектурного заповідника (вул. Валова, 22) (рис. 7).

4. Панно М. Гладкого у Палаці спорту “Україна” (вул. Мельника, 18).

5. Емблема Українського товариства охорони пам'ятників історії і культури (пл. Ринок, 18) (рис. 8), емблема

Регіонального інституту “Укрзахідпроектреставрація” (пл. Соборна, 3,а) (рис. 9), емблема галереї “Гердан” (вул. Руська, 4) – автор Р. Петрук.

Так гостро проблема збереження названих творів постала з декількох причин. По-перше, ми не можемо передбачити, у чию власність можуть перейти приміщення, в яких знаходяться ці твори, і якою буде їхня подальша доля. По-друге, відновити втрачені керамічні панно неможливо, так само, як створити нові.

Причиною цього є відсутність сьогодні у Львові такої потужної матеріально-технічної бази, якою була Львівська експериментальна кераміко-скульптурна фабрика. Вона була заснована у 50-ті роки ХХ ст. і впродовж п'яти десятиліть була основною базою не тільки для львівських керамістів [1, с.42]. Творча майстерня приймала у творчі відрядження художників з усіх куточків України, Прибалтики, інших країн. Міжнародні симпозіуми з гутного скла, які також проходили на базі кераміко-скульптурної фабрики, сприяли творчим контактам художників, які працювали з різними матеріалами і у різних мистецьких напрямках. Мистецьке життя у Львові вирувало. На кінець ХХ ст. припадає розквіт львівської школи кераміки, коли творча діяльність львівських керамістів стає надзвичайно активною. Періодично відбувались виставки “Львівська кераміка”, які завжди ставали небуденною подією і привертала увагу до самобутньої львівської школи кераміки, яка мала свій особливий статус в Україні, колишньому Радянському Союзі та за кордоном – завдяки постійній участі наших художників у престижних конкурсах у Фаенці (Італія) та Валлорісі (Франція). Міжнародними нагородами та почесними дипломами у різні роки були відзначені Т. Левків, З. Флінта, Р. Петрук, І. Туманова–Єршова, Я. Мотика, Н. Федчун [1, с.117]. Молодша генерація художників також активно долучилась до формування феномена львівської кераміки.

Рис. 2. Керамічне панно в барі "Арарат"

Рис. 3. Фрагмент панно в барі "Арарат"

Рис. 4. Фрагмент панно в барі "Арарат"

Рис. 5. Фрагмент панно в барі "Арарат"

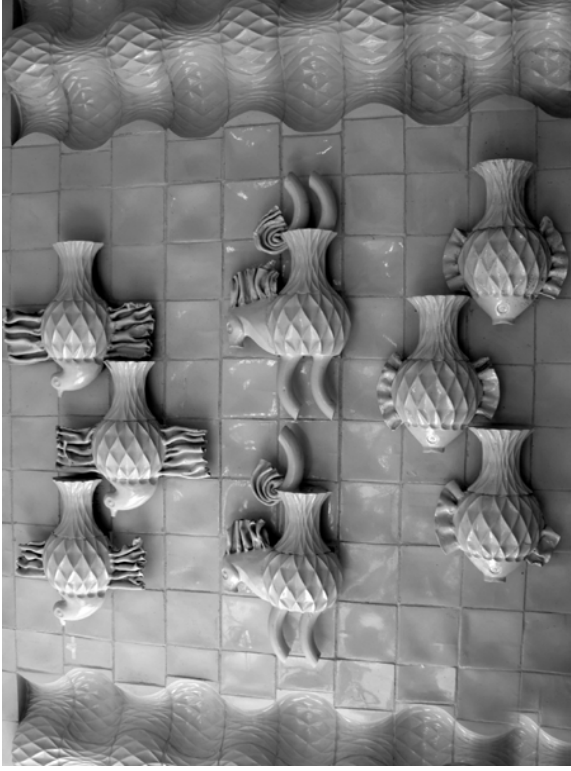

Рис. 6. Панно в ідальні "Львівенерго"

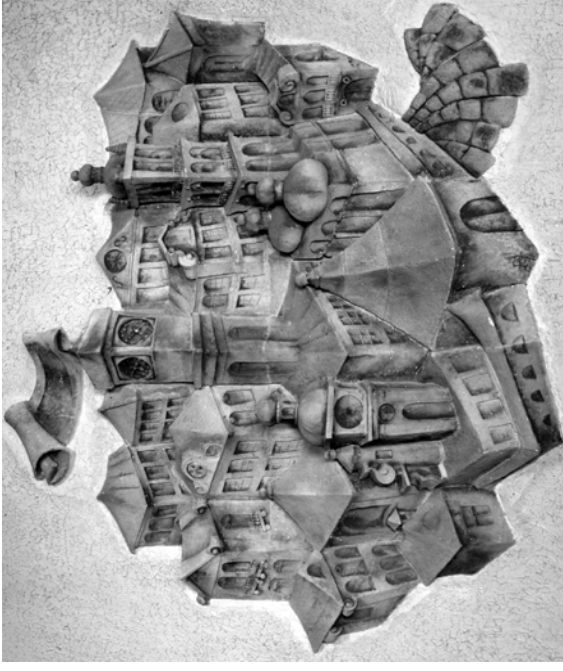

Рис. 7. Панно у Львівському історико-архітектурному заповіднику

Рис. 8. Емблема Українського товариства охорони пам'яток історії та культури

Рис. 9. Емблема Регіонального інституту "Укрзахідпроектреставрація"

Сьогодні могутній творчий осередок – Львівська експериментальна кераміко-скульптурна фабрика – як живий організм припинив своє існування. Недавня виставка “Львівська кераміка – 2008” була спрямована на те, щоб привернути увагу до проблеми руйнування фабрики, але залишилась не почутою. Звичайно, художники-керамісти у Львові працюють, але розрізнено.

Цехова згуртованість втрачена. Знаходячись всередині свого часу, ми не можемо об’єктивно оцінити того, що сталося. Трагізм ситуації полягає у тому, що перестають працювати фарфорові і фаянсові заводи, що веде до знищення української кераміки.

Тому збереження творів монументальної кераміки у львівських інтер’єрах є актуальною і дуже важливою проблемою. Необхідно зробити реєстр існуючих сьогодні зразків монументальної кераміки. Здійснити їх документальну фотофіксацію і опис з метою використання цих матеріалів для подальших досліджень і публікацій.

Висновки

Львівська кераміка є помітним явищем мистецтва ХХ ст. і заслуговує на представлення в усіх його видах, зокрема й монументальному. Втрата багатьох творів свідчить про необхідність збереження існуючих сьогодні зразків. Потрібно створити реєстр творів монументальної кераміки Львова кінця ХХ ст. з детальною фотофіксацією та описом.

1. Голубець О.М. Львівська кераміка / АН УРСР. Львівське відділення Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. – К.: Наукова думка, 1991. – 120 с. 2. Голубець О. Кераміка в інтер’єрах: Практика львовських художників / Декоративное искусство СССР. – 1984. – №10. – С. 20 – 22. 3. Жоголь Л. Е. Декоративное искусство в интерьере общественных зданий. – К.: Будивельник, 1978. – 102 с. 4. Щербак В.А. Сучасна українська майоліка. – К.: Наукова думка, 1974. – 190 с. 5. Нога О. Українська художньо-промислова кераміка Галичини (1840–1940) / Інститут народознавства НАН України. – Львів: НВФ “Українські технології”, 2001. – 392 с.